

Forumas aiškinsis, kodėl Lietuvai svarbus kiekvieno jos piliečio išsaugojimas

Šių metų kovo 30 d. Nacionalinėje Mažvydo bibliotekoje vyks forumas „Lietuvos Respublikos pilietybės išsaugojimas, įgijus kitos valstybės pilietybę. Kokia nauda Lietuvai?“, kuriame diskutuos, profesinėmis žiniomis, išvalgomis ir kitų šalių patirtimis dalinsis konstitucinės ir tarptautinės teisės profesionalai iš Lietuvos ir diasporos, įvairių organizacijų atstovai.

Jolita ZYKUTĖ

PASAULIOLIETUVIS.LT

Nors iki 2024 m. gegužės mėnesį kartu su Prezidento rinkimais vyksiančio referendumo dėl Lietuvos pilietybės išsaugojimo, įgijus kitos šalies pilietybę, liko metai, penkios forumą rengiančios organizacijos (Pasaulio Lietuvių Bendruomenė, Pasaulio lietuvių jaunimo sąjunga, „Global Lithuanian Leaders“ kartu su teisės profesionalus vienijančiomis organizacijomis Lietuvos teisininkų draugija ir Lietuvos jaunųjų advokatų asociacija) siekia patraukti visuomenės dėmesį, akcentuodamos jau seniai egzistuojančią problemą: kasmet daugybei Lietuvos Respublikos piliečių dėl šiuo metu galiojančių įstatymų tenka atsisakyti Lietuvos pilietybės. Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenimis, 2022 m. tokių atvejų buvo 671, 2021 m. – 1000, 2020 m. – 1252. Už šių skaičių slypi skaudžios istorijos, kai LR piliečiai jaučiasi priversti išsižadėti savo valstybės, nors norėtų ir toliau būti naudingi Lietuvai. Tarp jų rastume ir žmonių, kurie sausio 13-ąją rizikavo gyvybe įrodydami savo ištikimybę

Lietuvai, bet vėliau dėl finansinių, asmeninių, profesinių priežasčių atsidūrė užsienyje. 1992 m. priimtoje LR Konstitucijoje yra įtvirtintas draudimas būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės piliečiais, išskyrus atskirus atvejus. Nauja Lietuvos piliečių karta, gimusi Lietuvoje ir kalbanti gimtąja kalba, šiandien neturi galimybės išsaugoti Lietuvos Respublikos pilietybės, įgydama kitos šalies pilietybę. Galiojant draudimui, šie piliečiai kartais priversti rinktis kitos valstybės pilietybę. Per 33 nepriklausomybės metus iš Lietuvos išvyko daugiau kaip 750 000 Lietuvos gyventojų, kuriems svarbu išsaugoti nepertraukiamą teisinį ryšį su gimtine ir Lietuvos valstybe. Tai ypač aktualu Rusijos agresijos Ukrainoje akivaizdoje, nes LR piliečiai, gyvenantys užsienyje, atlieka reikšmingą vaidmenį atstovaudami Lietuvos interesams ir padėdami užtikrinti jos saugumą.

Teisė turi atspindėti pasikeitimus visuomenėje

„Lietuvai esant mažai ir diasporinei valstybei, kai dėl įvairių priežasčių didelės mūsų tautiečių bendruomenės gyvena užsienyje, kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio išsaugojimas yra ypač svarbus – kad būtume didesni ir augtume, kad neišnyktume milžiniškame tautų ir valstybių sukuryje, – sako JAV ir Lietuvoje dirbantis teisininkas Jonas Bružas, Lietuvos Respublikos Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komisijos pirmininkas. – Forume bus aptarti teisiniai pilietybės išsaugojimo aspektai: kokia yra šiandieninė padėtis ir kodėl įstatymai negali likti tokie, kokie buvo sukurti 90-ais metais. Teisė, kaip ir visuomenė, nėra statiški reiškiniai – jie keičiasi, teisė turi atspindėti pasikeitimus visuomenėje. Bus pažvelgta į Lietuvos Konstituciją ir įstatymus šiuolaikinių laisvų ir demokratinių valstybių kontekste – matysime, kaip šių valstybių pilietybės teisė keičiasi globalizacijos procesuose, kai žmonės gali gyventi ir dirbti skirtingose šalyse tuo pačiu metu, kad siekiama išsaugoti kiek įmanoma daugiau savo piliečių, kurie, kad ir negyvena šalyje, turėtų tą stipriausią žmogaus ryšį su savo valstybe – pilietybę.“

„Lietuva šiandien vertina įvairius užsienio darbo jėgos pritraukimo į Lietuvą variantus, o Lietuvos piliečiai, gimimu įgiję pilietybę, jos sparčiai netenka, prarasdami nepertraukiamą teisinį ryšį su tėvyne. Toks teisinis reguliavimas yra žalingas ir trumparegiškas mažai diasporos valstybei“, – apie svarbią problemą išpėja Lietuvos Respublikos Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komisijos narys, advokatas JAV Gediminas Ramanauskas.

LR Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komisijos pasitarimas. Posaškovo nuotr. (2022 m. rudens sesija)

Kuo skiriasi sąvokos „pilietybės išsaugojimas“ ir „dviguba pilietybė“

Impulsą surengti šį forumą davusi Pasaulio Lietuvių Bendruomenės (PLB) pirmininkė Dalia Henke akcentuoja, kad daugelis žmonių, o dažnai ir žiniasklaida, klaidingai įsivaizduoja „pilietybės išsaugojimo“ esmę. Vartojama klaidinanti ir visiškai nederanti „dvigubos pilietybės“ sąvoka. D. Henke sako: „Labai svarbu suvokti, kad ir šis forumas, ir PLB kalbėdami apie pilietybės išsaugojimą turi galvoje „gimstant gautos pilietybės išsaugojimą“. Tokiu atveju kalbame apie stiprų nekraujo ryšį su savo valstybe, tam tikrą tautinį tapatumą. Jeigu tai būtų ne gimstant gautos pilietybės išsaugojimas, reikštų, kad, pavyzdžiui, vokiečių gyvendamas Lietuvoje gauna lietuvišką ir išsaugo savo vokišką pilietybę. Pastarasis atvejis būtų dvigubos pilietybės klausimas. PLB pasisako už tai, kad gimdamas (arba per tėvus) Lietuvos pilietybę gavęs asmuo galėtų ją išsaugoti net persikėlęs gyventi į kitą šalį. Teisiškai tai jau dabar yra legalu: viena iš išimčių numato, kad iki 1990 m. išvykusieji žmonės, jų vaikai ir vaikaičiai tai padaryti gali, o tie, kurie išvyko po 1990 m., negali. Tai didelė diskriminacija! *De facto* tai bus du (kai kuriais atvejais gal net trys) pasai, bet *de jure* tai yra Lietuvos valstybės pasas, besiremiančio mūsų tapatybe, išsaugojimas. Šį niansą būtina suprasti, nes

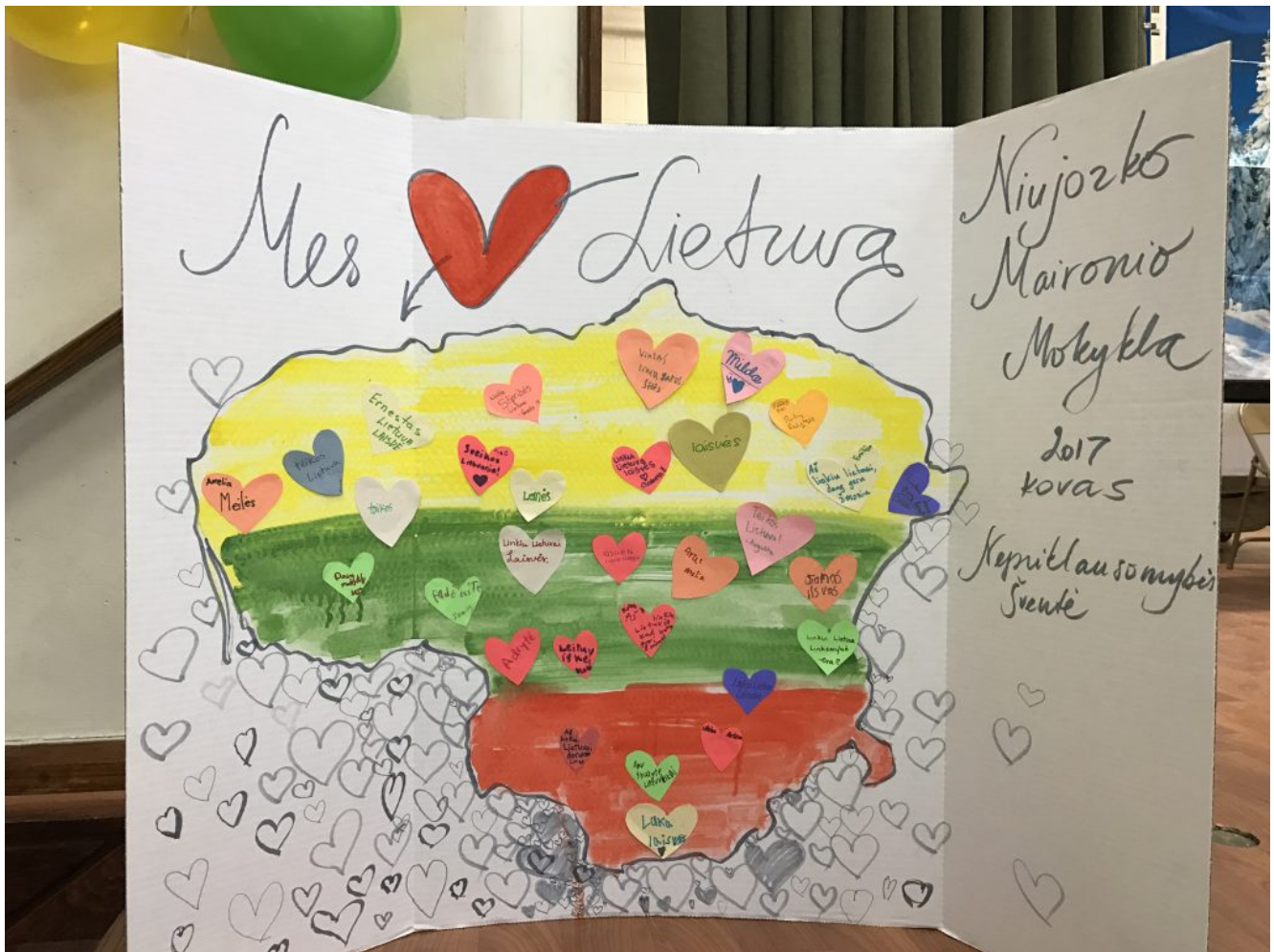
atrodo, kad Lietuva „kažką duos“. Netiesa! Mes prašome, kad Lietuva neatimtų to, ką žmogus jau gavo su savo krauju, ir tai yra didžiulis skirtumas.“

LR piliečių praradimas būtų netektis valstybės pažangai

„Global Lithuanian Leaders“ (GLL) direktorė Marija Šaraitė, komentuodama, kodėl jos vadovaujama organizacija laiko šį forumą reikšmingu ir prisijungė prie jo rengimo, pasakoja, kad GLL vienija diasporos profesionalus daugiau nei 60 valstybių. Atstovaudami pustrėčiam tūkstančiui narių ir 25 profesionalų klubams GLL atliepia jų poreikius ir interesus, o Lietuvos pilietybės išsaugojimo klausimas daugelį jų liečia asmeniškai – dauguma organizacijos narių yra emigravę po Nepriklausomybės atkūrimo, tad jiems greičiausiai negalioja jokios šiuo metu taikomos įstatymų išimtis, nors jų karjeros pasiekimai, nuopelnai, patirtys ir žinios labai vertingos Lietuvai. „Šių Lietuvos Respublikos piliečių praradimas būtų netektis valstybės pažangai“, – pabrėžia M. Šaraitė. Paklausta, kokie GLL nariai susiduria su Lietuvos Respublikos pilietybės išsaugojimo dilema, ji vardija mokslininkus, kurie daug metų atlikdami tyrimus užsienio valstybėje, bet neturėdami jos pilietybės, negali gauti stipendijų savo tyrimams vystyti, užsienio valstybės tarnyboje norinčius dirbti profesionalus, su užsieniečiais šeimas kuriančius lietuvius ir kt.

Ar bausime už norą gyventi užsienyje

Lietuvos jaunųjų advokatų asociacijos (LJAA) – vienas iš forumo organizatorių. LJAA ne tik siekia ugdyti jaunosius teisės profesionalus, bet ir stengiasi šviesti visuomenę teisinėmis temomis bei prisidėti prie teisinių problemų sprendimo. LJAA prezidentas, advokatas dr. Edvinas Meškys sako: „Mūsų asociacijos bendruomenę sudaro nariai iki 45 metų, todėl būtent ši teisininkų dalis yra atviresnė galimybėms kitose pasaulio valstybėse, kai kurie iš narių jau gyvena ir dirba užsienyje bei susiduria su Lietuvos pilietybės išsaugojimo problema. Dėl šios priežasties mums, kaip advokatams, labai svarbu, kad niekas dėl savo pasirinkimo nebūtų diskriminuojamas. Lietuvos pilietybę mūsų tautiečiai įgijo gimimu, todėl neatrodo teisinga juos bausti už norą gyventi užsienyje.“

Nepriklausomybės šventė Niujorko Maironio lituanistinėje mokykloje

Forumo programa

Forumo programoje numatyta, kad Lietuvos Respublikos Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komisijos narys, advokatas iš JAV Gediminas Ramanauskas skaitys pranešimą „Pilietybės išlaikymo reglamentavimas Lietuvoje: Status Quo“, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Valstybingumo centro vadovė dr. Ilona Strumickienė skaitys pranešimą „Diaspora Lietuvai“, specialistų diskusiją „Lietuva kitų modernių valstybių kontekste“ ves VU Teisės fakulteto dekanas doc. dr. Haroldas Šinkūnas. Taip pat vyks vieša specialistų diskusija „Gimimu įgytos pilietybės nauda Lietuvai – tikros istorijos“, o renginį apibendrins pranešimai „Perspektyvos ir kas toliau?“.

Ar dėl laikmetį neatitinkančių įstatymų galime „mėtyti“ savo piliečius

„Nors dalis Forumo susijusi su teisiniais klausimais, tačiau pagrindinis akcentas – tai žmonių emocijos, jų patirtys skirtingose šalyse, jų išgyvenimai dėl to, kad, norėdami įsilieti į užsienio šalių bendruomenę ir turėti tokias pačias teises, jie

privalo atsisakyti Lietuvos pilietybės, savo ištakų, galimybės neribotai lankyti artimuosius ar gimines. Tai patiria Lietuvoje gimę ir užaugę piliečiai, kurie myli Lietuvą ir nori ją garsinti pasaulyje, nori jai padėti ir palaikyti, tačiau dėl savo pasirinkimo gali netekti to ryšio. O trečios ar ketvirtos kartos asmuo, kuris nekalba lietuviškai, nesupranta mūsų papročių, nežino istorijos ir niekada nėra buvęs šioje šalyje, bet patenka į įstatymo išimtį, gali atsikurti Lietuvos pilietybę. Taigi, kyla klausimas, ar antruoju atveju asmenys gali atkurti Lietuvos pilietybę, nes daugiau nusipelno mūsų šaliai?“, – kalba dr. E. Meškys. Kiekvieną besirūpinantį Lietuvos gerove ir ateitimi jis kviečia susimąstyti: „Ar tikrai turime tokią prabangą „mėtyti“ savo piliečius tik dėl to, kad įstatymai nebeatitinka šių dienų realijų? Visiškai akivaizdu, jog prieš daugiau nei 30 metų kurtos Konstitucijos kūrėjai tuo metu pagrįstai išvelgė galimas rizikas, tačiau, ar jos pagrįstos šiandien?“

Antrindamas jam apie forumo naudą Lietuvos Respublikos Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komisijos pirmininkas Jonas Bružas sako: „Man, kaip teisininkui, yra įdomi diskusija apie Lietuvos Konstituciją ir įstatymus šiuolaikinių, laisvų ir demokratinių valstybių kontekste, taip pat dabartinių Lietuvos įstatymų, reglamentuojančių pilietybę, apžvalga, kur Pilietybės įstatymas jau dabar ir be referendumo numato įvairiausių išimčių, kai Lietuvos pilietis gali turėti ne tik Lietuvos pilietybę, ir kartais atrodo, kad šiandien yra sunkiau išsaugoti gimimu įgytą Lietuvos pilietybę lietuviams, įgijusiems kitų šalių pilietybę, nei žmonėms, iš kitur atvykusiems gyventi į Lietuvą.“

Ne visi yra girdėję apie naujausius siūlymus dėl referendumo formuluotės ar apie konstitucinio įstatymo dėl pilietybės projektą

Forume bus pristatyta planuojamo 2024 m. referendumo formuluotė ir pagrindinės konstitucinio įstatymo projekto nuostatos. VU Teisės fakulteto prodekanė, Lietuvos teisininkų draugijos pirmininkė doc. dr. Vigita Vėbraitė aiškindama forumo svarbą visuomenei pabrėžia: „Manyčiau, net ir teisininkai yra nepakankamai girdėję apie naujausius siūlymus dėl referendumo formuluotės ar apie konstitucinio pilietybės įstatymo projektą.“ Pritardama Daliai Henke, Vigita Vėbraitė teigia, kad dalis žmonių žino tik sąvoką „dviguba pilietybė“ ir nesigilina į daugybines pilietybės sampratas, taip pat į kitose pasaulio valstybėse suteikiamas galimybes išsaugoti pilietybę: „Visi forumo organizatoriai tikisi, kad renginys pradės aktyvias diskusijas šiais klausimais. Labai džiugu, kad kartu diskutuoti galės teisininkai, gyvenantys Lietuvoje ir užsienyje. Be to, dalyvaus ir nemažai

aktyvių visuomenininkų, kurių požiūris visuomet turi būti svarbus, svarstant svarbiausius klausimus valstybėje. Tokių galimybių pasitaiko tikrai retai. Iš Lietuvos teisininkų draugijos pasižadame, kad tai tik pirmą tokia diskusija. Renginių referendumo ir pilietybės išsaugojimo tema organizuosime ir ateityje, ne tik Vilniuje, bet ir įvairiuose regionuose. Lietuvos teisininkų draugija yra organizacija, veikianti teritoriniu principu ir turi savo skyrius įvairiuose miestuose bei miesteliuose.“

Pasaulio lietuviai, susirinkę į PLB XVII Seimą. 2022 m. liepos 20 d. Sigito Čiapo nuotr.

Kitų šalių patirtis

Dr. E. Meškys pastebi, kad daugybinės pilietybės ribojimai paprastai labiau pastebimi Rytų Europoje, kuri galimai išvelgia tam tikras „nedraugiškų šalių“ rizikas. Vakarų Europos ar ypač JAV teisininkai žiūri daug paprasčiau, nes visas tariamas rizikas galima išspręsti teisinėmis priemonėmis, jie koncentruojasi į norą užtikrinti, kad jos piliečiai jaustųsi vienodai reikšmingi – tiek gyvendami savo šalyje, tiek ir išvykę gyventi kitur.

„Lietuvos pilietybės teisinis reguliavimas, teisės doktrina ir taikymo praktika yra itin griežti, lyginant su kitomis Vakarų Europos šalimis. Yra tik keletas Europos valstybių, kuriose pilietybės santykiai reguliuojami Konstitucijoje. Europoje gausu diasporos valstybių, kurios suteikia galimybę būti kelių valstybių piliečiais, numato plačias daugybinės pilietybės draudimo išimtis arba netaiko draudimo būti kelių valstybių piliečiais. Pavyzdžiui, Airijoje leidžiama daugybinė pilietybė, bet yra ribojamos teisės rinkti ar kandidatuoti į tam tikras valstybės tarnybos pareigas“, – primena Lietuvos Respublikos Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komisijos narys, advokatas iš JAV G. Ramanauskas.

PLB pirmininkė D. Henke dalinasi Lietuvos artimiausios kaimynės Latvijos pavyzdžiu – ši savo dydžiu ir piliečių skaičiumi už Lietuvą mažesnė šalis gimstant įgytos pilietybės išsaugojimą išsprendė jau prieš dešimtmetį. Viešojoje erdvėje po to nebuvo minimas nei masinis savos pilietybės atsiėmimas (jei kas anksčiau buvo priverstas jos atsisakyti), nei padidėjęs kitų šalių pilietybės įgijimas, nes turima latviška pilietybė išsaugoma bet koku atveju. „Nieko blogo neįvyko. Tad kodėl mes, lietuviai, taip bijome? Tokios baimės – sovietizmo reliktai. Juk pasaulis pasikeitė, yra judėjimo teisė, darbo teisė tarp ES šalių, – samprotauja D. Henke. – Austrijoje pilietybės įstatymas pilietybės labai griežtas, tačiau jame egzistuojančios išimtys padengia esminius gyvenimo atvejus ir nesukelia piliečiams diskriminacijos jausmo, kas, deja, vyksta Lietuvoje.“

Istorija liudija apie užsienio lietuvių, turinčių kitos šalies pilietybę, naudą Lietuvai

PLB pirmininkė primena, kodėl aktyvi ir pilietiška diaspora, išsaugojusi Lietuvos pilietybę, naudinga istorinėje Lietuvos teritorijoje gyvenantiems lietuviams: „Atminkime, kaip praeityje mūsų diaspora ir jos organizacijų nariai pasišventę gynė Lietuvą. Jie galėjo teisiškai tai daryti, nes buvo tų šalių piliečiai. Juk jeigu neturėdamas JAV pilietybės parašysi laišką į Kongresą, kongresmenai į jį nereaguos, neturėdami teisinio pagrindo atstovauti tavo interesams. (Kalbėdamas apie tai šių dienų patirtimi diskusijoje dalinsis ir advokatas JAV G. Ramanauskas.) Vokietijos tuometinėje sostinėje Bonoje vyko aktyvios demonstracijos už Lietuvos nepriklausomybę, kad būtų nepripažinta Sovietų Sąjungos aneksija. Į tas demonstracijas ėjo Vokietijos piliečiai, turintys lietuviškas šaknis! Paprastai sakant, Lietuvos gyventojams tiesiog naudinga, kad tarp gyvenančių kitose šalyse Lietuvos piliečių būtų kuo daugiau tų, kurie savąją pilietybę gali išsaugoti, net ir įgydami kitos šalies pilietybę“.

Pilietybės išsaugojimas liečia kiekvieną

Forumo organizatoriai kviečia teisininkus, žiniasklaidą, plačiąją visuomenę aktyviai dalyvauti forume, kad būtų kuo žinomesnė egzistuojanti problema, kurios sprendimas tik iš pirmo žvilgsnio aktualus mažai grupei žmonių – išvykusiesiems iš Lietuvos. Giliau pažvelgus, tai liečia kiekvieną besirūpinantį Lietuvos gerove. 2019 m. įvykusio referendumo metu beveik 75 proc. balsavusių LR piliečių pasisakė už LR pilietybės išsaugojimą (tarp balsavusiųjų užsienyje – absoliuti dauguma), bet pakeisti LR Konstitucijai pritrūko balsų. Kad 2024 m. vykstančiame

referendume dėl gimstant įgytos pilietybės išsaugojimo dalyvautų kuo didesnis skaičius žmonių, būtina iš anksto kuo daugiau kalbėti ir diskutuoti šiuo Lietuvos saugumui ir augimui svarbiu klausimu.

Kaip dalyvauti forume

Pilietybės forumas „Lietuvos Respublikos pilietybės išsaugojimas, įgijus kitos valstybės pilietybę. Kokia nauda Lietuvai?“ vyks hibridiniu būdu. Norintys dalyvauti gyvai Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje turi registruotis užpildydami registracijos formą <https://bit.ly/PilietybesForumas>

FB nuoroda - <https://www.facebook.com/events/1292222607994436>

Renginio transliacija - **kovo 30 d. 15-18 val. (LT laiku) bus tiesiogiai transliuojama lrt.lt portale**, vėliau įrašas bus skelbiamas lrt.lt mediatekoje.

www.pasauliolietuvis.lt